

Fenomén informace

Informační vědkyně Marcia J. Bates je přesvědčena, že informace je “vzor uspořádání hmoty a energie”, tedy že se jedná o objektivní entitu, která existuje nezávisle na pozorovateli. Birger Hjørland ve svém článku argumentuje zcela opačně. Podle jeho přesvědčení je informace vždy situační, a tedy subjektivní.

Hjørland dodává, že nejde o rozpor dvou vědců, nýbrž dva odlišné přístupy k pojmu informace v rámci informační vědy. Informaci jako objektivní entitu, jako věc, esitující nezávisle na pozorovateli vnímají např. Parker, Dretske, Stonier a také Batesová. Informaci jako znak, tedy závislou na situaci, pozorovateli, jeho subjektivnímu porozumění chápou kromě Hjørlanda také Bateson, Yovits, Brier, Goguer, Karpatschof a další. V jejich případě informace vzniká jen tehdy, když má význam pro toho, kdo je informován.

Hjørland argumentuje, že informace jako objekt je hezká představa, ale nereálná a pro informační vědu neužitečná. Aby své tvrzení podložil, věnuje pozornost subjektivním teoriím informace u různých autorů.

Cituje například Bucklanda, který říká, že pokud má být něco informativní, musí tomu předcházet otázka. Informace se manifestuje vždy ve vztahu k otázce.

Dále cituje Goguena, který uvádí, že informace je vždy situační, lokální, emergentní (vyvstává z interakce mezi lidmi), podmíněná interpretací dané situace, vtělená (závislá na těle příjemce), vágní (tedy nikdy není úplná a vždy do velké míry závislá na tacitní, nevyřčené znalosti) a otevřená (tedy nikoliv kompletní a finální).

Hjørland dále argumentuje evolučně-kulturními teoriemi, aby podpořil situační stanovisko pro definici informace. Cituje kulturního antropologa Goodyho, který uvádí, že v souvislosti s pojmem informace je třeba promýšlet vývoj jazyk od orální přes psanou kulturu k technologiím, vývoj matematických, hudebních a dalších symbolů. Rovněž je třeba vzít v potaz míru kvalitativního zacházení s informacemi, např. vysokou informační kvalitu v peer-review článkách, rozvoj metod pro kritický přístup k historickým dokumentům a jiným zdrojům, rozvoj výzkumných metodologií apod.

Hjørland svůj článek zakončuje zopakováním, že informace je znak. A jelikož je znak, pak je dobré na ni pohlížet optikou sémiotiky a pragmatiky. Tedy vždy se ptát, jaký vztah je mezi informací, jejím odesílatelem a příjemcem. Jaký vztah má informace k přenosovému médiu. Jaký význam nese. Tak a jenom tak může mít podle Hjørlanda informace význam také pro praxi informační vědy.

Hjørland, B. (2007). Information: Objective or subjective/situational? *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(10), 1448–1456.

<https://doi.org/10.1002/asi.20620>

Článek Jenny Hartelové se věnuje obrazovým metaforám informace. Hartel a její tým dal 417 studentům informační vědy nakleslit a na opačnou stranu obrazu napsat, jak vnímají informaci. Na základě těchto dat si Hartel pokládá 3 výzkumné otázky:

- 1) Jaké jsou hlavní obrazové metafory informace u studentů i-škol?
- 2) Jaké jsou formální kvality těchto vyobrazení?
- 3) Díky čemu jsou výsledné obrazové metafory vhodné pro konceptualizaci informací?

Odpověď na první otázku zní: Hlavními obrazovými metaforami informace u studentů i-škol jsou: informace jako strom, jako žárovka, krabice, jako rybaření či těžba nebo jako oko.

Odpověď na druhou výzkumnou otázku: Obrázky byly většinou velmi jednoduché, objekty naučené v dětství. Obrazově příliš nepropracované. Často kulturně ukotvené (egyptské oko, pandořina skříňka...).

Odpověď na třetí výzkumnou otázku zní: "Existující koncepty informace jsou situovány v kontextu současné doby a ignorují historické souvislosti..." Obrázky nabízejí jiný pohled, který autorka podrobuje konotativní analýze. Strom spojují studenti s pradávnou metaforou stromu poznání, oko odkazuje k symbolu oka starověkého Egypta, stříňku spojují s mýtem Pandořiny skříňky. Dále se tu objevují nekulturní objekty z přírody. To může podle Hartelové přispět k diskuzi o evolučním založení informační vědy. V neposlední řadě, mohou metafory přispět do interdisciplinární debaty o povaze pojmu informace.

Hartel, J., & Savolainen, R. (2016). Pictorial metaphors for information. *Journal of Documentation*, 72(5), 794–812. <https://doi.org/10.1108/jd-07-2015-0080>